

דבר המערכת

דיון במורה, בהוראה ובפרופסיה מְזמן תמיד הצצה אל מעבר לאופק. העולם המשתנה דוחף גם לשינויים במערך הלמידה, אך נראה שיחסי הגומלין בין המורה לכיתה, כקבוצה או כפרטים, יהיו תמיד בלב החינוך וההוראה. המורכבות של המערכת החינוכית ותהליכי הלמידה שבה מאיצים את תהליכי הפרופסיונליזציה של סגל ההוראה, מורים ומורי מורים, ומחייבים בחינה מעמיקה יותר של שאלת הזהות התפקידית המשתנה שלהם.

מערכת "דפים" שמחה לארח את רשת עמיתי המחקר של מכון מופ"ת, שאחת מקבוצות המחקר שלה הקדישה את מאמציה לנושא זה. זאת הזדמנות להזמין קבוצות מחקר מהמכללות, מהאוניברסיטאות או מבתי הספר להציע נושאים לגיליונות מיוחדים של "דפים".

במדור "ספרים על שולחן המערכת" אנו מציגים הפעם סקירות של ארבעה ספרים: **אורי קצין** סוקרת את הספר **שיתוף חינוכי פעיל: סיפור של הכשרת מורים**, שערכו יהודית ברק ואריאלה גדרון; **נתן גובר** מציג סקירה לספר שערך נמרוד אלוני דיאלוגים מעצימים בחינוך ההומניסטי; **לאה מזור** סוקרת את הספר **משפט שלמה: סיפור מקראי בגישה רב-תחומית**, שכתבו ציפי פליישר, רבקה אלקושי, גלי דינור, נעמי הופמן ורות לוי; ו**רבקה רייכמן** סוקרת את ספרה של גליה צבר "לא כאנו להישאר" - מהגרי עבודה, מאפריקה לישראל ובחזרה.

העורך

דבר העורכות-האורחות

רשת עמיתי המחקר של מכון מופ"ת היא קבוצה של ארבעה צוותי מחקר, שעסקה במהלך פעולתה בחקר סוגיות הקשורות להכשרת מורים במציאות משתנה. הגיליון הנוכחי מציג תצרף של מחקרי צוותים ברשת, כשסוגיית הזהות המקצועית בהוראה, של מורים ושל מורי מורים, יוצרת את אחת מנקודות המפגש בין הצוותים.

רשתות מחקר הנן דגם הולך ומתפתח, התופס תאוצה בעולם בתחום המחקר בכלל והמחקר החינוכי בפרט. המונח מאפיין קבוצות של חוקרים, העוסקים במחקר תחת קורת גג נושאית או מבנית משותפת. בין חברי הרשת מתקיימים שיתוף ביעדי המחקר, התחלקות במידע ושיח מחקרי מצמיח ומתמשך. למעשה מדובר במעין קהילות ידע, כאשר הרישות מאפשר רמות שונות של קשרי גומלין ושותפויות, כולל פיתוח ערוצים שונים לדיון ולהפצה של הידע המחקרי המצטבר ברשת. המשותף לרשתות מחקר הוא הניסיון ליצור מארג הוליסטי של ידע מבוסס מחקר, וזהו

גם הכר שעליו צמחו המחקרים המתפרסמים בגיליון הנוכחי. כינוס המחקרים בגיליון אחד מאפשר לבחון את החוטים הנרקמים בין המחקרים השונים של צוותי המחקר, כשסוגיית הזהות המקצועית של מורים ושל מורי מורים במציאות משתנה היא אחת הסוגיות המקשרות ביניהם. זהות מקצועית (professional identity) של מורה מתייחסת לשאלה "מי אני, או מה אני, כאיש מקצוע". היא כוללת את תפיסות המורים את עצמם בהקשר המקצועי, ומשפיעה על החלטותיהם המקצועיות. הזהות המקצועית מתהווה בתהליך מתמשך, הכולל פרשנות ופרשנות חוזרת של ההתנסויות שהמורים חווים במשא ומתן עם עצמם ועם אחרים. הדרך שבה מורים מגדירים את זהותם המקצועית משפיעה על תחושת המסוגלות העצמית שלהם, על גאווה המקצועית ועל מידת שביעות הרצון שלהם. בנוסף לכך, הגדרת הזהות המקצועית קובעת במידה רבה את ההחלטות המקצועיות ואת יחס המורים לשינויים ולרפורמות בחינוך. כמו במדינות אחרות בעולם, גם בישראל מוצעים לא פעם שינויי מדיניות ורפורמות חינוכיות. כשאלה הולמים את זהותם המקצועית, ייאותו המורים להיענות להם ואף לקדםם. אך כשהשינויים והרפורמות נתפסים כנוגדים את זהותם המקצועית, יפרשו אותם המורים כאיום, ותקטן נכונותם לשתף עמם פעולה.

כאמור, העיסוק בסוגיה של "זהות מקצועית בהוראה במציאות משתנה" הוא המכנה המשותף של מאמרי הגיליון המיוחד הזה. הגיליון מורכב ממאמר פתיחה ומארכיב מאמרים של צוותים ברשת עמיתי המחקר. מאמר הפתיחה מהווה תשתית מושגית, וכל אחד מארכיב המחקרים האחרים עוסק בהיבטים שונים הקשורים בזהות מקצועית של מורים ושל מורי מורים על רקע של שינויים ורפורמות חינוכיות במדינת ישראל.

סוגיית הזהות המקצועית של מורים ושל מורי מורים במציאות משתנה מוארת בגיליון הנוכחי מזוויות שונות, החל בזווית היסטורית, המשך בתוצאות השונות של מפגשים בין הזהות המקצועית בהוראה לבין המציאות המשתנה עקב רפורמות חינוכיות ושינויים, וסיים בקידום התפיסה החדשנית הנוגעת להתפתחות הזהות המקצועית בהוראה כתהליך מתמשך ומתעדכן, המצמיח מומחיות מסתגלת.

ניתן לקרוא את מאמרי הגיליון לאורכם ולרוחבם. כל מאמר עומד בפני עצמו אך גם משוחח עם המאמרים האחרים: מאמר הפתיחה יוצר, כאמור, את התשתית המושגית לסוגיית הזהות המקצועית של המורים בעידן של רפורמות ושינויים, אך גם נעזר בארכיב מחקרי הצוותים כבסיס הנתונים לבחינת הסוגיה הנדונה. במקביל, כל אחד מהמאמרים של צוותי המחקר מציג את מחקרו, אך גם מקשרו לסוגיית הזהות המקצועית. מבחינה זו הגיליון מייצג במבנהו מעין רישות מחודש של צוותי המחקר ברשת עמיתי המחקר של מכון מופ"ת.

לאה קוזמינסקי, רמה קלויר